

95 **השבוע בגליון:**

מבט נכון על הפרודיוז

דעת ומחשבה - עמ' 1

ללמוד על מנת ללמד

מאמר ודעת - עמ' 2

נדולה צדקה שמקדמת את הגאולה

הוא עובדא - עמ' 3

כלב הים וישיבת בין הזמנים / מה לומר למי שחושש לצאת מביתו שמא יפגע בו הגנדיף?

רעיונות ודעת - עמ' 4

דולרים שנחתו מן השמים

זווית הלכתית - עמ' 5

מצב הקהילות בזמן הגירוש

ארוזי הלבנון - עמ' 6

קו השיעורים של 'שערי דעת'

074-740-32-90

ללמוד. להחכים. לדעת.

דעת ומחשבה

מבט נכון על הפרודיוז

בדברי הפרידה של משה רבינו מצאן מרעיתו עם ישראל, שונה הוא להם את עשרת הדברים אשר נאמרו בהר סיני. אמנם לא כאן המקום לעמוד על ההבדלים בין הדברות האלו לדברות הכתובות בספר שמות, אך נעמוד על נקודה אחת הנמצא בדבריה החמישית - "כבד את אביך ואת אמך".

שכר על מצוה זאת מבטיחה לנו התורה "למען יאריך ימך ולמען ייטב לך" ודרשו על כך רש"י במסכת קידושין - "למען ייטב לך" - בעולם שכולו טוב, ולמען יאריך ימך" - בעולם שכולו ארוך. רק שם נמצא התכלית והשכר הנצחי הראוי לאחת מן המצוות היקרות ביותר ככיבוד אב ואם. אולם מעבר לנקודה המיוחדת המופיעה כאן במצווה זו, ראוי לתת את הדעת ולהשליך מכאן חיזוק רב לגבי קיום שאר המצוות אשר גם עליהם מובטח לנו שכר בעוה"ב, ולקבל מעט מושגים על גודל הזכות שנפלה בחלקינו לשהות כאן בעולם השפל ולהגיע מחמתו לחיי הנצח, באם נדע לנצל היטב כל רגע ולהעריך נכונה כל מצוה ומצוה.

חז"ל אמרו במדרש כך: "הוא (רשע שמת) אומר להם: הניחו לי ואלך ואעשה תשובה, משיבין אותו ואומרים לו: אי, שוטה שבעולם! אין אתה יודע שהעוה"ז דומה לשבת, ועולם שבת ממנו דומה לערב שבת? אם אין אדם מתקן בערב שבת מה יאכל שבת? ואין אתה יודע שהעולם שבת ממנו דומה ליבשה בחלקינו לשהות כאן בעולם השפל ולהגיע מחמתו לחיי לויבשה מה יאכל בים?!" (קהלת א, לו). חז"ל הקדושים לא בחרו להם כבדרך אגב שם משלים אלו כדי לבאר לנו את היחס בין העוה"ז לעוה"ב ולהמריצנו לנצלו כראוי. בהתבוננות מעבר לפשט נמצא רעיון נשגב במשלים אלו.

התבוננות זו מופיעה היא בספרו של הגר"י בלאזר זצ"ל "כוכבי אור" וזהו תוכן הדברים: שני הבדלים שני למצוא בין העוה"ז והעוה"ב לענין העמל והטורח בהשגתם: א'- את הצרכים ההכרחיים לחיי העוה"ז אפשר להשיג במעט בעל. גם כדי להשיג את תענוגי בני אדם, אין צורך בהון רב, אם כי ברור שכלל שתגדל איכות התענוג כן ירבה הצורך בעמל, לא כן הנועם הרוחני בעולם הבא, שאפילו להשיג מעט קורת רוח בעולם הבא יש צורך בעמל רב מאוד, כמי שאמרו (אבות ד'): "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העוה"ז". ב'- את צרכי העוה"ז ההכרחיים ישיג האדם בכל מצב, גם מי שאין לו לחם ומים ליום המחר יכול הוא להיות בטוח כי ימצאם, לא כן בעולם הבא, אם לא יעשה כאן בעולם הזה הכנה כלשהי לא יהיה לו בעולם הבא מאומה.

כנגד ההבדל זה משולו חז"ל: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". שבת הוא יום שבו אין מסתפקים בפת במלח, יום זה צריכים לענג במאכלים ובמעדנים הדורשים כנה בהנחתם מבעוד יום, על כן, מי שלא הרבה בטרחה זה בערב שבת, לא יאכל בשבת, כנה גם הרצה להתענג בעולם הבא צריך להרבות בטרחה בעולם הזה. וכנגד המשל השני: המפליג בספינה חייב לדעת כי אם לא יכין צידה לדרך בעודו ביבשה לא יהיה לו בים מאומה - אפילו לא פת במלח, וזאת חייב האדם להשיג אל לבו ולזכור כי בבואו לעולם העליון ללא הכנה לא יהיה לו שם מאומה. עולמו מוביל לנצח, ובפרט בימים אלו עלינו לשמור את קניני הרוח שיחזירו אותנו לזמן אלו עם הרבה חשק ורצון לעמל ושקידה.

ארוזי הלבנון תהלוכות אדירי התורה בדור הראשונים

הרב שאול הלל כולל 'שערי דעת'

מצב הקהילות בזמן הגירוש

בדור גירוש ספרד היתה ספרד מלאה בחכמים, תלמידי רבינו יצחק קנפנטון [שנפטר בשנת ה' רכ"ג], ועוד רבים אחרים. בפרק זה ננסה לעמוד במילים קצרות על מצב הקהילות באותו הדור מבחינה רוחנית. אחד החיבורים המוכרים לנו מהחומש הוא חיבור תולדות אהרן. חיבור שנודע לציין מראי מקומות לגמרא ולמדרשים, כמעט ולא מובאים בו חיבורים מאוחרים יותר, לא מהגאונים ולא מהראשונים, ובדאי שלא מדור הביניים שבין הראשונים לאחרונים.

יוצאים מן הכלל הם הציונים לספר עקידת יצחק שחיברו רבינו יצחק עראמה בדור גירוש ספרד. אין ספק שעובדה זו מלמדת על ספר שהיה בזמנו ספר יסוד בסיסי וגם אם לדורינו קשה הלימוד בספר העמוק, הרי שהרבה מחידושיו לאין ספור מובאים בספרים אותם אנו רגילים ללמוד כיום, כי ספר שהיה במעמד כזה [וגם כיום ישנם רבים שולמדים בו] לא יתכן שמחברי ספרים בדורות שאחריו לא יתבססו על דבריו כנקודת מוצא להשקפה יהודית בנושאים רבים, פעמים בשמו ממש ופעמים ברוח הדברים שהנהיגו לדורות הבאים. ספר זה הוא למעשה השתקפות של מצב התקופה כפי שראה אותה רבינו יצחק עראמה ואם נבין את מהות הספר ואת הרקע שעליו הוא נכתב נוכל לקבל חרך הצצה לרמתו הרוחנית של אותו הדור.

רבינו יצחק ב"ר מאיר עראמה נולד בסביבות שנת ה'ק"פ [לפני כשש מאות שנים]. הוא היה רב וראש ישיבה בקהילת סמורה ולאחר מכן רב בקהילות שונות. בזמן הגירוש הוא עקר לפורטוגל יחד עם בנו רבינו מאיר ומשם לאיטליה בה נפטר בשנת ה'רנ"ד [כשנתיים לאחר הגירוש] ועל מצבתו נחרטו המילים: "אב בתורה, אב בחכמה, ולא הניח כמותו בקרב בני עמו".

בהקדמת הספר הוא מתאר את המצב הרוחני, כשהוא מתנה על כך שישנם כאלו שלמדו את ספר מורה הנבוכים לרמב"ם, אך לא הצליחו לרדת לעומקים של דברים ועקמו את הכתובים "דבר שינגד להם שקבלה אמתתו לחכמי האומה מדברי הנבואה וסיפורי התורה", והוא ממשיך ושופך אש וגופרית על חוקרי הפילוסופיה. יחודו של ספר העקדה שמחברו ידע וחקר את חכמת הפילוסופיה ואין הוא נמנע להביא דברים בשם אומרים אך יחד עם זאת הוא לא חושך את שבט לשונו כאשר יש איהה דבר שלדעתו נוגד את השקפת התורה, הוא אינו מוכן לקבל בשום פנים ואופן דבר קטן ככל שיהיה אם לדעתו הוא מהווה סטייה קלה שבקלות מקבלת חז"ל הפשוטה. ואכן, סבריו הפכו לאבן יסוד בהשקפה היהודית באשר שהוא אכן לא נמנע מלהביא את דברי הפילוסופים, הוא אינו מתעלם מהם אך הוא מתמודד עימם ומחזיר להם מנה אחת אפייים.

בתחילה הוא חיבר את הספר "חזות קשה" בו הוא מתמודד ישירות עם דעות הפילוסופים, ולאחר מכן חיבר את חיבורו הידוע "עקידת יצחק" בו הוא מפרש את התורה לפי דעות הפרשיות וגם שם הוא מבאר באריכות בכל ענין שישנו לדעתו מקום לטעות אחרי סדר הפילוסופים שרווחו בזמנו. מחיבוריו עולה תמונה של דור שמצד אחד היו בו חכמי תורה רבים אך יחד עם זאת אנשים משכילים רבים שהיו לחכמים בעיניהם וסלפו את עקרי היהדות. מדובר היה בתופעה נרחבת שהרשב"א בתקופתו הטיל חרם על לימוד הפילוסופיה אך נראה שבדורות שאחריו שוב נפרצה הגדרות ואנשים רבים האמינו בחכמה זו, ובעת מבחן, דווקא אותם יהודים שלא התחכמו ולא ניסו ללכת בדרכים פתלתלות, הם אלו שבזו לכל הפיתויים ועמדו בגבורה בניסיונות הקשים בשנים שלאחר מכן.

זמני התפילות בבית המדרש בימי בין הזמנים:

שחרית - מנין א' - 7:00

מנין ב' - 8:10

מנחה - 19:00

שיעור דף היומי

ערבית - 20 דק' אחר השקיעה.

זמני התפילות בבית המדרש בימי בין הזמנים:

שחרית - מנין א' - 7:00

מנין ב' - 8:10

מנחה - 19:00

שיעור דף היומי

ערבית - 20 דק' אחר השקיעה.

זמני התפילות בבית המדרש בימי בין הזמנים:

שחרית - מנין א' - 7:00

מנין ב' - 8:10

מנחה - 19:00

שיעור דף היומי

ערבית - 20 דק' אחר השקיעה.

זווית הלכתית

דולרים שנחתו מן השמים

שאלה: יענקלה הוא יהודי החי חיי דוחק ומתפרנס כדי צורכו, ויהי היום, בפרוס חג הפסח, והתקלקלה מכונת הכביסה שבביתו.

יענקלה התקשר לחברו הטכנאי, והתחנן שגייע בהקדם האפשרי. הטכנאי הגיע, אלא שלא היה איש מבשר טוב, הוא הבהיר ליענקלה שעבר על המכונה הקלה והיא יצאה מכלל שימוש, "עליכם לרכוש מכונה חדשה", הפטיר הטכנאי.

יענקלה לא ידע את נפשו מרוב צער. יצא לרחוב והחל מתהלך פונה אל הקב"ה, "ריבוננו של עולם, לו היה לי כמה אלפי שקלים מציאות מקום למימון מכונת הכביסה, אנא רחם עלי...". והנה תוך כדי הדברים נופלים עליו מטווח דולרים מן השמיים!!!

יענקלה נתקף בהלם, שיפסף את עיניו וגילה שאכן מדובר בדולרים אמיתיים. רכן על המדרכה והחל אוסף את השטרות שירדו כחטור משמיים.

אלא שכאשר התבונן כלפי מעלה התברר לו שאין זה "שעט משמיים" פשוט מאוד עמדה זקנה על המרפסת וניערה ספרים ישנים, על מנת לנקותם לפסח. תוך כדי ההכאה על הספרים היא מזמזמת לה להנאתה ואינה מבחינה בהונה הרב שמאבדת בידיים, השטרות לא נפלו אלא מאותם ספרים, הם פשוט היו טמונים בתוכם. (וחשוב לציין כי הטמנת שטרות כסף בתוך ספרי קודש בספרו בהחלט, ככל דברי חול שאין להניחם בתוך הספר, אפילו במקום הפסד ממון, כמבואר בספר חסידים כפי שתצ"ט, בפתחי תשובה יור"ד סימן רפ"ב ס"ק י"י, ובמשנה ברורה סימן קנ"ד ס"ק ל"א, ע"ש)

הביטי יענקלה על השטרות הרבים שבידו, והרהר בלבו, "כעת יש לי כסף לא רק עבור מכונת הכביסה אלא אף בשביל חנות למכונות כביסה...".

אולם כיהודי כשר ויורא שמיים החליט שאינו שולח יד בממון שאינו שלו, והחל עולה במדרגות לעבר בית הזקנה. הקיש בדלת, היא נפתחה ובפתח ניצב זקן עצבני. "מה אתה רוצה, הא?" שאל הזקן, יענקלה הבהיר לו שפשוט בא כדי להשיב להם את הכסף שנפל מהספרים. זקן כבר לא שמע טוב רק את המילה "כסף" הצליח לשמוע, אמר לו בעל הבית להמתין רגע וחזר עם מטבע של 5 שקלים... (הוא חשב שמדובר בקצנצ). יענקלה המשיך לנסות להסביר לו, ואילו הזקן החל להתרדף "לא לימדו אותך שמה שנותנים לך תיקח ותלך, חצוף שכמו!!!". לשמע הצעקות הגיעה אשתו, יענקלה סיפר שיש בידו דולרים מהספרים שאך לפני כמה רגעים ניערה. "דולרים?" תממה הגברת, "אלא! לנו אין כלל כסף, בעלי תמיד היה תפרן, הלואי והיו לי כמה לירות לחשב בספרים". ממש תלמומה!

יענקלה כבר החל לחשוב שאכן הכסף נשלח לו מן השמיים, אלא שלפתע זכרה הזקנה - "אה! אה! - זה כנראה מהספרים של שמערל החבר של בעלי מפולין, הוא היה שכננו ולפני כורשדים נפטר כשהוא ערירי, החולט שהיותו והוא היה החברותא של בעלי ספריו ועברו אלינו, נדרשה שאלו הדולרים שהוא הנחיא" הזקנה הוסיפה: "טוב תביא הכסף ותודה רבה לך...". יענקלה שומע את הדברים וחושב בלבו שבאמת הוא לא מנתנה שומעים, מהי הכסף אינו שייך לאותם זקנים, הם מעולם לא ידעו עליו. לפיכך אמר לזקנה שאינו מוכן לוותר אפילו על פרטה, ומציאה זו שייכת לו... כמובן שהתפתח במקום ויכוח סוער.

ועתה עלינו לשאול: למי שייך הכסף? האם אכן זהו בו יענקלה?

תשובה לכאורה מסתבר שעל מוצא הדולרים להשיבם לבעלי הספרים, מכיוון שקיים סיכוי שאדם יפתח פעם את ספריו ללמוד בהם או לנקותם, וימצא את הטמון בתוכם, הלכך הממון נקנה לבעל הבית בקניין חצר.

המשך דברי מן הגר"ח קנייבסקי שליט"א - מעמ' קודם:

והשיב: ראוי, האם גם הנשים יתפללו? תשובה: כן.

האם אפשר להתפלל על הצרה של החול, יחד עם התפילות לבנין ביהמ"ק?

מן שליט"א השיב: אפשר.

שאלו עוד: מי שכבר כמה וכמה פעמים הצריכו אותו להיכנס לבידוד, מה יכול להתחזק? מן הגר"ח: בלימוד התורה.

בכל השאלות שנשאל מן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, רואים ניתן את חשיבות התורה. הרב שליט"א שב הדגיש כל העת כי 'תורה מגנא ומצלא'. גם כשנשאל מה אפשר לעשות מדין 'רעות', לרפואת החולים, ולזכות הבריאים שלא יחלו? השיב שר התורה: ללמוד תורה. תורה מגנא ומצלא!

אברך שצריך בשביל שמירת הבריאות להיכנס לבידוד, וקשה לו משום ביטול בית המדרש? תשובה: בבית אפשר ללמוד יותר טוב בלי מפריעים.

חברותא שבגלל המצב לומדים בטלפון - עד כמה צריכים להתאמץ לקביעות הלימוד? תשובה: כמה שיוכל.

מה אפשר לומר למי שחושש לצאת מביתו שמא יפגע בו הגנדיף (באופנים שאין בהם סכנה)? תשובה: מן הזהירות שלא תרבה להיזהר? עוד נשאל שר התורה: מי שאינו יכול להישמר בכללי הזהירות, האם יכול לסמוך על זכות התורה שתגן שלא יזיק לאחרים?

תשובה: חב לאחרים. שר התורה שליט"א נשאל לסיים, האם גם בשבת יש לומר פרק תהילים אחר התפילות? והשיב: 'מזמור שיר ליום השבת'.

מאמר ודעות על פרשת השבוע. מאת רב ביהמ"ד שליט"א

ללמוד על מנת ללמד

פרשת השבוע פותחת בבקשתו של משה רבנו מהקב"ה לזכות להיכנס לארץ ישראל, **"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר... אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן... ויאמר ה' אלי רב לך את תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"** (ג', כג-כו).
 לאחר מכן, מוצאים אנו בפרשתנו את פניית משה רבינו לעם ישראל: "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה. ושמתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים... והודעתם לבניך ולבני בניך... באמור ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון..." (ד', ה'-ו).
 יש להתבונן, מה מונח בדברי משה לעם ישראל?

מסביר רבינו ה"בן איש חי זצ"ל, שהגמרא לומדת מכאן שמשא רבינו דרש מעם ישראל ללמד תורה, כפי שהוא עצמו לימד אותם: "למדתי אתכם - לעשות כן" (ראה בכורות טז ע"א). וז"ל: "ונראה לומר כי שיעתא דשמיא הוונא: אני ילמדתי באשר ציוונו, ולא עיכבתי אצלי דבר אחד להתפאר בו לעצמי (ראה נדרים לח ע"א), וכן ראוי שגם אתם תעשו כן בקרב הארץ, שכל אחד ילמד לאחרים כל מה שהוא יודע!" עכ"ל.
 וצריך לשיין: מדוע אמר משה "כאשר ציוונו ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ" - הלא גם מצוות האויבים תלויות בארץ לימד את בני ישראל?
 בנו של מרן ה"חתם סופר" כותב בהקדמה לספר "פתוחי חותם" - כשנענין היטב בפרשה זו נבין כי כולה נאמרה להוכיח ולהזהיר על לימוד התלמידים, ישאל ירע בעיני הרב לחזור ולשנות ולהלמידים אותן העניינים אשר כבר למד. הגם שיש יחמה לו שום תועלת עוד מלימוד התורה, כי באמת ניקח מוסר ממשא רבינו אשר הלא שלם בתכלית השלימות, ולא נתחייב במצות התלויות בארץ כי לא נכנס לארץ, ובכל זאת ציוונו ה' ללמדם את בני ישראל כאלו נצטווה גם הוא עליהם.

"וזה פירוש הכתובים, אחרי שהודיענו בתחילת הפרשה שלא הועילה לו תפילתו ולא יכנס לארץ, אמר עתה ראו והתבוננו מוסר השכל - ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים באשר ציוונו ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ, פירוש: כאילו נצטווייתי גם אני לעשות כן בקרב הארץ אשר באמת אתם באים שמה לרשתה - אתם ולא אני, והגם שאין לי שום תועלת מלימוד הזה מכל מקום - למדתי אתכם! וממני תלמדו כמה גדולה מצות תלמוד תורה של רבים, וכן תעשו כמנוי כשתגיעו לארץ ותקיימו מצוותיה באופן שתושלם נפשכם מכל צד דלא יהיה עוד הלימוד לתועלת עצמכם, מ"מ תחזרו לשנות את הדברים הודיעים לבניכם, וזה הוא שאמר 'הודעתם לבניך ולבני בניך... עכ"ל. מבואר כאן שחובה על כל אדם להעניק מתורתו וחכמתו, ללמוד וללמד... מספיקים. כי כשנעלה המשניח הגל"צ רבי אליהו לאמני זצ"ל לארץ ישראל, עורר הדבר שמחה רבה אצל ראשי הישיבות, וטבעי הדבר שרבים מהם פנו אליו וביקשו אותו לבוא ולהשמיע שיחות מוסר לפני תלמידיהם, אבל רבי אליהו דחה את כולם באומרו: **"באתי לארץ ישראל על מנת לעסוק רק עם עצמי, ולא כדי להתמסר לאחרים!"**

משגברו עליו הליצנים עד מאד ולא הרפו ממנו, נטע לבני ברק ונכנס אל ה"חזון איש" ובגמר השיחה בירך אותו ה"חזון איש": "עוד יגובנו בשיבה דשנים ורעננים יהיו - להגיד!"... והרמז הובן ויושם.

והיה נוהג השרף מוקצק למשוך אל: כאשר מגיע החורף והקור, ניתן לנקוט בשני אמצעים: אפשר להדליק מדורה, או לחלופין להתעטף במעיל פרווה, בשני המקדים הללו - חם לו לאדם.

אך כשהוא מדליק מדורה - כל האספקט סביב, יתחמו אף הם, ואילו כשהוא לבוש מעיל פרווה - רק הוא מתחמם.

כן גם הדבר באשר לחום רוחני; יכול אדם להיות צדיק, אך במעיל פרווה ורק לעצמו... הגמרא במסכת סנהדרין (צט ע"ב) שואלת: "מאי קרא שנאמר 'נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו' (משלי טז)? אמר רבי אלעזר: כל אדם לעמל נברא... איני יודע אם לעמל פה נברא, אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר 'כי אכף עליו פיהו' הוי אומר לעמל פה נברא".

מבאר המהרש"א בחידושי אגדות: 'לעמל פה נברא' - שעומל ומלמדה לאחדים דלעיל, ומזמ שמעתי בה במלת לעמל שהיא ר"ת ללמוד על מנת ללמד!
 זהו בעצם אחד מקנייני התורה, ששנו חכמינו בשלשון המשנה במסכת אבות (ו', ו'): "... הלומד על מנת ללמד..."!

מפורסמים דברי רבותינו במסכת עירובין (נד ע"ב) סיפור על רבי פרידא, התנא האלקי, שילמד בסבלנות תלמיד קשה-הבנה ושנה לו דרך קבע לא פחות ממארכע מאות פעמים. כשיום אחד נדרש רבי פרידא באמצע לימודו לדבר מצוה, והתלמיד שחשש והיה מוטריד שן יקצר היום, לא הקשיב לרבו כמלא, ולא קלט את מה שילמדו אף בארבע מאות פעמים, רבי פרידא חזר ושינונו ארבע מאות פעמים אחרות ולא הניחו עד שידע משנתו על בוריה...

המשך בעמ' הבא

הווא עובדא סיפור לשולחן השבת

גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה

במאמר של גאב"ד חרדים הרה"צ רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א ראיתי כי סיפור לו מחותנו ל"ק אדמו"ר מגארליץ ארה"ב שליט"א, במעלות הצדקה של אביו זצוק"ל (אבדק"ק תולדות אהרן ארה"ב) במעשה שהיה:

ידוע שבאבי, אם כי זכה לשולחן של תורה הרי לשולחן של פרנסה טובה וכלכלה לא זכה בכל עת. היה זה בשמחת נישואי אחד מבניו שיחי' ואבי זצוק"ל חילק בשעת השמחה את כל כספי הצדקה שהיו לו ולא נשאר בידו עוד מעות צדקה לחלקם, והיה שרוי מזה בצער רב.

כשראה זאת מחותני זה יצא לאן שיצא והכין לו חבילת שטרות מרשרשות והגישם לפניו בשמחה לחלקם לכל דצריך. שמחת אבי הוכפלה וכן נמשכה שמחת החתונה.

באמצע הסעודה ראה אבי עני הפוסע לקראתו לבקשת נדבה, שמחתו על המצווה שבאה לידו לא ידעה שובע ומרוב תכיבות המצווה הוציא את כל חבילת השטרות יחד ונתנם כולם במאור פנים לאותו עני בשודרה לו בדיעה ובחדווה.

בראות זאת מחותני ניגש לאלתר אל אבי. לאן כן ייעשה במקומו לתת הכל לאיש אחד בבת אחת, כך היא דרכה של צדקה ליתן לכ"א שטר אחד, כך יספיק לכולם והכל על מקומו יבא בשלום!

ענה לו אבי מורי, הנה כי כן ידועים דברי השו"ע (יו"ד רנז סע"ט, ומקורו במרדכי ב"ב סי' תס"ד ע"ב, הרמב"ם אבות פ"ג טו') שלא ייתן אדם כל צדקותיו לעני אחד בלבד, וכדברך, אך מה אעשה, 'בער' לי לקיים את מצוות הצדקה, לכן לא יכולתי להתאפק ונתתי לו הכל בבת אחת וסמכתי על שיטת המהר"ל (חד"א ב"ב שם) והיעב"ץ (בלחם שמים אבות ג טו) שסוברים שיש עדיפות לתת הרבה לעני אחד, ולכן נתתי לו הכל. כך סיפר לי מחותני, בתוך פרץ בבי על השבות צדקה כאלו.

עניתי למחותני שליט"א, אם כי אמנם סיפור פלא הוא, אך אין בכך 'חידוש' אצלי. בעיני ראיתי אצלו דברים כאלו מידי שנה ביום הפורים. יהודי העיר היתה להם חשיבות להביא לו משלוחי מנות מכובדים כש'מתן שכרה' שמנה בצדס בסך מאות ואלפים, וכך והיה מתקבץ אצלו על שולחנו ביום הפורים אלפי אלפים. אך פעמים רבות לא נשאר מהם כלום. כשהיה שמח בשמחתו של יום היה מפוזר לאלתר כל מה שהביאו לו יהודי המקום לעיניהם לאבינוים, בכך עלתה שמחתו בכפליים והרקיעו שמים וארץ גם יחד. לא פעם ולא פעמיים אחרי שזכה ליתן התרומם ופרץ בריקוד סוער, ולא היתה נחה רוחו עד שכולם - הן הנותנים והן המקבלים - השתתפו עמו במעגל ורקדו יחד בשמחה אדירה. יהא זכרו ברוך.

המשך 'מאמר ודעות' מעמ' 2

(והוסיפו לו משמים בשכרו ארבע מאות שנות חיים וזכה הוא ובני דורו לעולם הבא). שואל הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל: מה ראה רבי פרידא לנהוג כפי שנהג, הלא רבי פרידא היה תנא, שענינו מעמיק ולימודו היה ברמה עילאית של תנאים, ושגבה לחלוטין מתפיסתנו. למה אם כן "בזבז" את עתותיו, ובמקום לעסוק בעיונו - התעקש להקנות תורה לתלמיד שהוא קשה-הבנה ביותר, דרך הפלגה עד שנאלץ ללמוד כל עניין בכדי לקלוטו לא פחות מארבע מאות פעמים! הלא דבר הוא! הגאון רבי שרגא גרוסנדר, תירץ עפ"י דברי חז"ל (הובא ב"בעל הטורים" ריש פרשת מסעי) "אם אין אדם משים עצמו כמדבר אינו יכול לידע תורה ומצוות". מה פירוש משים עצמו כמדבר? דבר זה למדנו במסכת נדרים (דף נה ע"א): כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל - תורה ניתנה לו במתנה".

מבאר הרא"ש: "מופקר לכל" - ללמד תורה לכל! במילים אחרות, זהו ראש ישיבה, זהו מחנך, זהו מלמד תינוקות שבכל דור ודור, המפקירין את עצמם בכדי ללמד תורה לזולת. מנח הפקרה זו, ורק מכוונה, אדם זוכה למתנת התורה הקדישה. לזכות בתורה אינו דבר של מה בכך. אפילו משה רבינו ע"ה היה לומד תורה ומשכחה, ומפי הגבורה למד, עד שניתנה לו במתנה. הכתוב אומר 'עלית למרום שבית שבי' (תהלים סח), משמע שהזכייה בתורה היא משימה כבידה שיש עמה כיבוש, שביה, ואין אדם זוכה לה אלא כשמפקיר עצמו ללמד לכל דכפין.

מעשה רבי פרידא ניתן ללמוד, כי החכם המפקיד עצמו ומקדיש עתותיו ללמד תורה לזולת, אפילו אם למראית-עין נדמה שיכול היה באותו זמן להתעלות הרבה בתורה, לאמיתו של דבר אינו מפסיד, כי הפקרה עצמית זו היא תנאי הכרחי-סגולי לקבלת התורה במתנה.

רעיונות ודעות

כלב הים וישיבת בין הזמנים

כמדומה לי, כי אם נתעמק במאמר דלהלן נוכל לדעת היכן מעמדנו בחיים. חז"ל אומרים בחולין דף קכז: "כל בעלי החיים שיש ביבשה - כנגדם יש בים, חוץ מחולדה. לכן אנו נקראים 'יושבי חלד' כי מעלת יושבי היבשה על הים, היא החולדה האחת..." "יושבי חלד"!

עוד הורו חז"ל כי בעלי החיים הטהורים שביבשה, כנגדם בים - טמאים, וכל הטמאים שביבשה טהורים בים, חוץ מכלב הים, שהוא טמא בין ביבשה ובין בים. הכלב יוצא מכלל, כיון שכאשר יצדיעים מנסים לזוד אותו הורו בורח ליבשה, א"כ אינו נחשב כחיה של ים. נכון, שכל ימות השנה הוא שוחה עמוק בים, כך כולם מכירים אותו - כלב הים, אך המודד והמבחן הם בשעה שרודפים אותו להיכן והא בורח.

"ה' עוזי ומעוזי" מה כור המבחן האם ה' הוא עוזי ומעוזי? "מנוסי ביום צרה" להיכן שאני נמלט ביום צרה.
 חז"ל הקדושים אמרו בעירובין דף סה "בשלושה דברים האדם ניכר - בכוסו, בכיסו ובכעסו" היינו? ברגעים קשים.

כלב הים בשעה שלוחצים אותו לאן בורח. אתם. תלמידי ישיבת בין הזמנים מראים להקב"ה - לאן אנו בורחים. אשריכם. הנכם מליצי יושר על העיר כולה. כי על ידיכם ומחמתכם אפשר לבוא לריבוננו של עולם ולומר לו - תראה את בעניי שלך, הם יכילים לנסוע לשם ולשם, והם נשארים בבית מדרש קשורים אותך, נמלטו לכאן. ואין לנו זכות גדולה יותר מזה.

שויו הלימוד בבין הזמנים הרבי מוקצק ז"ע אמר פעם: מפני מה זכה הרבי מביאלה לכן כמו "האבני נזר" ז"ע? מפני שלמד ביום פורים, בזמנים שהכולים לאיבוד.

באוזני שמעתי מיהודי ששמע ממרן החפץ חיים זצוק"ל, כי שעה אחת לימוד בבין הזמנים נחשבת בשמים כחמש שעות, איך החשבון איני מבין, אבל כך הוא אמר. חרב בפתח בין המדרש?

וארס חדש ממרן החפץ חיים זצוק"ל. ישנן שתי שאלות על חזקיה המלך.

בשעה שסנתריב צר על ירושלים ועמו אלף ראשי גייסות (כלומר בכזו כמות רבה של חיילים) מה עושים? נעץ חזקיהו חרב בבית המדרש ואמר כי "כל מי שלא יעסוק בתורה ידקר בחרב!"

ראשית כל, לא מובן מהיכן הוא למד את ההלכה שמי שמאמן לעסוק בתורה חייב מיתה? שאלה שניה, מדוע נעץ חרב בבית המדרש שנינעץ חרב בפתח הבית של היצר הרע. (שהם יזכו לקיים את היתרו ואל יעבור), שגיגד להם: לכו לבתי מדרשות ומי שיישאר כאן ידקר בחרב?!... האלה.

מרן החפץ חיים הסביר בהזדמנות רבות, כי אנו עומדים בעיצומה של מלחמה עם היצר הרע. הוא לחם מלחמת הישרדות. כי כיון שהיצר מתקרב לקראת איבודו מן העולם, בימות המשיח, הוא מנסה להתחזק במאמץ רב, כמו נר העומד לכתוב. המלחמה קשה ועקובה מדם. ובשעת מלחמה הקשר האלוטני הוא החשוב ביותר, השנאן משקיע את המאמץ הגדול ביותר לנתק את הקשר הלפוני ולבלבל את השדרים האלוטניים.

מהו הקשר האלוטני, כביכול, בין עם ישראל לאביהם שבשמים, מהו הטלפון? "קודשא בריך הוא ישראל ואורייתא חד הוא" התורה מקשרת בין ישראל היודעים שאין להם להישען אלא על אבינו שבשמים.

לכן כאשר חזקיהו ראה את עוצמת הסכנה בה שרוי היה אז עם ישראל, כאשר מסביב שורר יאוש, אובדן תקוה, ידע המלך כי נותר דבר אחד: הידוק הקשר הישיר האלוטני בין ישראל לבורא העולם. ולכן הכריז כי המנתק או מחבל בקשר זה - ידקר בחרב.

מי שבתוך בית המדרש אינו עוסק בתורה זה ענין של פיקוח נפש יש לו דין של רודף. הללו היושבים בבתי קירקסאות אינם ממודים על הקשר האלוטני. ישיבת בין הזמנים היא הנשק המוצלח ביותר בימים קשים אלו כאשר השונאים מקיפים אותנו מכל עבר. כאשר בן תורה ממלא את עצמו על גדויותיו הוא משפיע ממילא על הסובבים אותו ומקדש שם שמים "ואהבת את ה' אלוךך - יהא שם שמים מתאהב על ידך". הינו החייל הטוב ביותר לעל האמת על אבא ועל האחים והאחיות ועל כל יושבי העיר הזאת. אמן כן יהי רצון. (הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל - דרשה בפתיחת ישיבת בין הזמנים).

מה לומר למי שחושש לצאת מביתו שמה יפגע בו הנגיף?

מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א בתשובות לשאלות שהזמן נרמן עם התפשטות נגיף הקורונה, הנוחו שאלות רבות על שולחנו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א. שר התורה התייחס בתשובותיו לחובת הלימוד והתפילה, ההלכות לאלו השובים בנידון ולדרכי ההירות: מרן שר התורה נשאל: האם בעת הצורך להתפלל תפילת יום כיפור קטן?

המשך בעמ' הבא